

Korps Torpedisten

Vaartuigen van het Korps Torpedisten in bedrijf bij het leggen van torpedo's.

Het Nederlandse leger richtte in 1876 in Brielle een torpedoproefstation in. Zes jaar later, in 1882, werd het Korps Torpedisten opgericht dat toen behoorde tot het Wapen der Artillerie. De Torpedisten ontleenden hun naam aan de Elektro Schok Torpedo's (E.S.T.'s): een soort verankerde mijnen, die, in tegenstelling tot contactmijnen, hun stroombron aan de wal hadden. Ze waren met kabels aan het vaste land verbonden en konden dan ook vanaf de wal in- en uitgeschakeld konden worden. Op die manier kon het vaarwater voor eigen schepen worden open gehouden.

De E.S.T.'s kwamen in gebruik in de tweede helft van de vorige eeuw na de ontwikkeling van electriciteitskabels die voor gebruik onder water geschikt waren. Ze werden vooral gebruikt bij het beschermen van oorloghavens en dergelijke. E.S.T.'s waren veelal peervormige mijnen met een lading schietkatoen van ± 80 kg. In 1930 werden de E.S.T.'s afgeschaft en namen de contactmijnen van de Koninklijke Marine de taak in de zeegeaten over.

Het eerste torpedostation in Nederland werd in 1876 gebouwd in het fort Kijkduin Den Helder. De verdediging van de toegang tot de Stelling van Den Helder (Schulpengat) bleef de hoofdtaak van fort Kijkduin. In de jaren tot 1881 werden ook torpedostations gebouwd in Hellevoetsluis, Willemstad en fort De Ruyter (Vlissingen) met als doel het bewaken van de havens en vaarwegen onder gebracht in de Hollandse waterlinie en stelling Hollands diep waaruit een volgend fort en de aanloop hiertoe zal worden benoemd .

Stelling Hollands Diep

De Engelse invasie op Walcheren in 1809 noopte de Fransen tot versterking van hun kustverdediging. Aan weerszijden van het Volkerak werden in 1811 twee forten gebouwd, op de oostpunt van Oostflakkee nabij Ooltgensplaat en de ander op de Brabantse wal in de noordwesthoek van de Sabina Henricapolder. De twee tegenover elkaar liggende forten kregen de naam 'Duquesne' en 'De Ruijter' naar de twee admiraals die in 1676 tijdens de zeeslag bij de Etna elkaars tegenstander waren. Na het vertrek der Fransen werd het fort Duquesne omgedoopt in 'Fort Prins Frederik'. Fort De Ruijter moest zijn naam in 1913 inleveren aan een nieuw te bouwen fort bij Vlissingen en heette vanaf die tijd 'Fort in den Sabina Henrica polder', kortweg Fort Sabina genoemd.

Het fort bestond uit een aarden wal in de vorm van een onregelmatige vijfhoek met hierin een stenen toren, een zgn. 'tour-modele no.2'. In de toren was ruimte voor de opslag van 21000 kg buskruit en geschikt voor een bezetting van 69 man. Het geheel was omringd door een natte gracht.

In de jaren 1880-1883 vond een uitbreiding en algehele wijziging van het fort plaats. Het werd o.a. voorzien van een aan de toren aansluitende bomvrije kazerne en van diverse buskruitmagazijntjes, kazematten en schuilplaatsen. Van de toren werd de in 1816 geplaatste kap afgebroken en daarna voorzien van een aarden dekking. Voor de grachtverdediging werden vier caponnières gebouwd, waarvan één dubbele. Bovendien werd de aarden wal uitgebreid en verhoogd.

De organieke sterkte bedroeg in 1902 uit 541 man n.l. Vestingartillerie 125, Artillerie-Schutterij 78, Infanterie 220, Torpedisten 105, Genietroepen 6, Geneeskundige Dienst 4, 1 telegrafist en 2 wasvrouwen.

De bewapening bestond volgens een ministeriële beschikking van 17 augustus 1901 uit 7 kanonnen van 24 cm IJ(zer), 2 kanonnen van 12 cm kort, 4 kanonnen van 10 cm, 6 Coehoorn mortieren en 10 mitrailleurs. In de twee batterijen ten westen en ten zuiden van het fort, alsmede in het emplacement achter de Zeedijk stonden nog 2 kanonnen 8 cm brons, 4 kanonnen kort en 4 mortieren van 15 cm. Het verouderde kustgeschut van 24 cm werd in 1917 gesloopt en vervangen door 2 kanonnen 12 cm l 40, afkomstig van de Koninklijke Marine en bestemd voor de kustartillerie.

Het fort Sabina behoorde samen met de forten Prins Frederik (Ooltgensplaat), De Hel en Bovensluis (beiden te Willemstad) en Buitensluis (Numansdorp) tot de Stelling van het Hollandsch Diep en Volkerak met Willemstad als centrale vesting.

De bestemming van het fort was het doordringen van vijandelijke schepen vanaf het Volkerak naar het Hollandsch Diep te beletten. Hiertoe werden in de vaargeulen van het Volkerak tussen Flakkee en West-Brabant, de zgn. Hellegaten, torpedoversperringen aangelegd. Deze torpedo's waren een soort mijnen, die in vier rechte lijnen met een onderlinge afstand van tien meter in de vaargeul werden verankerd. Zij waren via elektrische kabels met de wal verbonden. De elektroshok torpedo's (E.S.T.'s) werden pas geactiveerd bij de nadering van vijandelijke schepen.

Voor berging van torpedo's en vaartuigen waren buiten het fort een torpedo- en een vaartuigenloods gebouwd, die met spoorrails en sleephellingen verbonden waren met de Heijningse haven. Het fort werd bij KB van 24 februari 1924 opgeheven als vestingwerk

De compagnie's

Vanaf 1906 was het korps opgedeeld in twee compagnieën en bestond uit het 1e compagnie in Den Briel en de 2e compagnie in Den Helder

Eerste compagnie te Brielle 1870-1922

Het eerste compagnie was gelegerd in den Briel en vormden hier de basis voor de Torpedodienst . Aan de Lijnbaan liggen de voormalige loodsen en scheepshelling van het eerste compagnie en werden gebruikt vanaf de bouw in 1884 tot aan de opheffing in 1922 . De Torpedisten zelf waren geplaatst in de garnizoenskazerne aan de Langestraat waar eveneens de staf was geplaatst.

Tweede compagnie te den helder

Zij werkten vanuit den Helder en hadden hoofdzakelijk de taak de haven van den Helder te bewaken middels verankerde watermijnen. En werkten vanaf de forten en hun bunkers op de havenhoofden . Bij het begin van de mobilisatie voor de Eerste Wereldoorlog werd de mijnversperring voor fort Kijkduin daadwerkelijk gelegd. Als gevolg van slijtage ontstonden kabellekken. Later werden de mijnen vervangen door één van de type mijnen van de Koninklijke Marine die geen kabels nodig hadden. De 2e compagnie Torpedisten had hierdoor geen taak meer en werd overgeplaatst naar de grote rivieren en de Nieuwe Hollandse Waterlinie.

Torpedodienst

Zoals gezegd nam de Koninklijke Marine het leggen van zeemijnversperringen als taak op zich. In 1907 was al in de Rijkswerkplaatsen, in samenwerking met diverse particuliere firma's, de eerste "eigen" mijn van Nederlands fabricaat vervaardigd, de zogeheten type 1907-contactmijn. Later werden nog twee andere soorten ontwikkeld, de zgn. "type 1918" en "type 1921" mijnen, die qua afvuurprincipe gelijk waren aan hun voorganger. Met deze mijnen werden in de mobilisatie periode van 1939 door de mijnenleggers van de mijnendienst , de volgende mijnenvelden voor de havens en toegangen tot den Helder aangelegd .

- 1) Buitenversperring Molengat
- 2) Binnenversperring Molengat
- 3) Versperring Westgat
- 4) Binnenversperring Schulpengat
- 5) Buitenversperring Schulpengat

Mobilisatie 1914

Bij het begin van de mobilisatie in 1914 was het korps als volgt ingedeeld:

De staf:

een Luitenant Kolonel of Majoor Commandant, een Luitenant-Adjudant, een Kapitein van Administratie, een schrijver, een Mr. geweermaker, een kleermaker.

Het 1e compagnie: 1e peloton Hellegaten (Willemstad), 2e peloton Hellevoetsluis, 3e peloton Hoek van Holland.

Het 2e compagnie: 1e peloton Den Helder.

Een peloton

Een peloton vormde in oorlogstijd een geheel zelfstandig onderdeel dat ook tijdens de mobilisatie en vreedetijd zoveel mogelijk werd gehandhaafd en bestond uit gemiddeld :

twee officieren, een machinist, een opperschipper, een sergeant majoor instructeur, een sergeant majoor Adm. of foerier als administrateur, vijf sergeanten, twee sergeanten-schipper, twee korporaals-schipper, een korporaals-stoker, twee torpedist-stokers, vijf korporaals, een smid, een timmerman, een kok, plus acht lichten dienstplichtigen van gemiddeld 25 man.

Materieel

Ieder Peloton , of ook wel versperring genaamd, beschikte over zijn eigen vaartuigen en materieel, en kon door middels het invordering bij particulieren, aangevuld worden met vaartuigen tijdens de mobilisatie periode . De eigen vloot bestond uit een stoomsleepboot voorzien van elektrisch zoeklicht, Een Schokker voor het lichten van de mijnen en de nodige motorbarkassen, sloepen en vletten, die bij het leggen van de elektroschoktorpedo's benodigd waren. tevens waren op diverse locaties hellingen en loodsen aanwezig voor het onderhoud op opslag van het Materiaal

Watermijnen

De watermijnen of schoktorpedo's werden aangelegd door de haven toegang en werden middels stroomkabels aan een gebonden en kwamen dan onder de grond, via een aangelegde gemetselde buizen stelsel ,vanaf de oever aan in de kabelkelder . In de kabelkelder van het torpedostation welk vaak geplaatst was in een kazemat , werden de stroomkabel verbonden aan het elektrische controle paneel waarvan men de mijnen dan kon activeren.

Opleidingen

Opleidingen werden aan de school te Brielle gegeven en aan de torpedisten opleiding in de vluchthaven te Gorichem

Hr.Ms. Torpedodienst III 1909

De slepers waren op de boeg voorzien van de naam Torpedodienst met een nummer er achter .

Hr.Ms Torpedodienst 3 (Schokker)

De schokkers een boeibord achter op het schip met de Letters T.D. gevolgd door een cijfer .

**Torpedodienst , schokkers, vletten ,
barkassen en jollen aan de lijnbaan te den
Briell 1909 .Spaanderstad**

motorbarkassen , vletten en jollen waren
voorzien van uitgesneden registratie

korps Torpedisten gedemonteerde Engelse zeemijn Oosterschelde 1918

Aangespoelde mijnen werden gedemonteerd en aan de wal gebracht